Sixten Korkman Lausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, 24.10.2023

Talousarvio vuodelle 2024 ja julkisen talouden suunnitelma

Suomi kärsii julkisen talouden kroonisesta alijäämästä, minkä valossa hallituksen pyrkimys alijäämän supistamiseksi on ymmärrettävä. Julkisten menojen jatkuvien ja isojen menopaineiden valossa on hallituksen pyrkimys menojen leikkaamiseen myös ymmärrettävä.

Samalla on syytä todeta, että Suomi ei ole velkakriisissä tai sellaisen partaalla. Näköpiirissä ei myöskään ole itseään ruokkivaa velkakierrettä, koska valtionvelan reaalikorko pysynee hyvin matalana jatkossakin, kenties samalla tasolla kuin BKT:n kasvuvauhti. Näissä oloissa voidaan sopeutus tehdä harkintaa ja aikaa käyttäen, yhteiskunnallisten kustannusten minimoimiseksi.

On useita syitä sille, että hallituksen finanssipolitiikka on omiaan suurentamaan tuloeroja.

Sosiaalisten menojen leikkaukset ovat herkästi keskeisessä asemassa jos julkisen talouden sopeuttaminen halutaan tehdä nopeasti. Menoleikkaukset vuodelle 2024 eivät ole itsessään talouden kannalta ylimitoitettuja, jos talous kääntyy kasvuun. Hallituksen kaavaileman *kuuden miljardin* nettomääräinen *sopeutus* on kuitenkin useista syistä hataralla pohjalla ja järkevyydeltään pyrkimys on kyseenalainen.

Sotemenojen leikkaukset ovat todennäköisesti epärealistisia oloissa, joissa kustannukset vuokrausfirmojen keikkalääkäreistä kasvavat nopeasti ja kun hyvinvointialueen budjettirajoitus osoittautunee pehmeäksi. Kelakorvausten lisääminen puolella miljardilla eurolla lisää osaltaan eriarvoisuutta terveydenhuollossa. Sotemenojen osalta voi huomauttaa, että Suomi tätä nykyä käyttää vähemmän rahaa terveydenhuoltoon kuin muissa maissa vaikka olemme maailman kolmanneksi ikääntynein maa (Kiinan ja Italian jälkeen).

Menolisäyksiä tulee myös esimerkiksi Ukrainan tukemisen osalta. Lisäksi rakenneuudistusten työllisyys- ja budjettivaikutukset jäänevät toivottua pienemmiksi – etenkin jos suhdannetilanne pysyy heikkona. Toteutumatta jääneiden säästöjen kompensoiminen alati uusilla sosiaalimenoihin kohdistuvilla leikkauksilla heikentää näissä oloissa lähinnä vain taloutta entisestään.

Soteleikkaukset ovat pulmallisia senkin takia, että ne voivat tarkoittaa kiireettömien tapausten lykkäämistä tuonnemmaksi, mikä helposti nostaa pidemmällä aikavälillä terveydenhuollon ja yhteiskunnan kustannuksia. Samasta syystä on valitettavaa, että hallitus haluaa leikata toimista, joilla pyritään nuorten syrjäytymisen

estämiseen. Panostaminen ongelmia ennalta ehkäisevään toimintaan maksaa lyhyellä aikavälillä mutta voi säästää menoja merkittävästi pitkällä aikavälillä.

Pysyvän työvoimapulan oloissa ovat *työttömyysturvan heikennykset* ymmärrettäviä, mutta ne johtavat monien työttömien ja vaikeasti työllistettävien kohdalla elämän kurjistumiseen. Myös työmarkkinoiden toimintaan kaavaillut muutokset saattavat heikentää pienituloisten palkansaajien asemaa työmarkkinoilla.

Sosiaalimenojen leikkauksissa soisi hallituksen budjettiesityksestä poiketen pyrittävän ainakin siihen, että leikkaukset eivät johda *lapsiköyhyyden* lisääntymiseen. Ei ole mitään pakkoa toistaa 1990-luvun laman aikana tehtyjä erehdyksiä, jotka tutkimuksen mukaan johtivat silloisten yksinhuoltajien lasten kannalta erittäin pitkäkestoisiin vaurioihin sekä syrjäytymiseen työvoimasta ja lisääntyviin sosiaalimenoihin.

Keskeinen hallituksen finanssipolitiikkaan liittyvä kysymys koskee *verotusta*. Budjettiesityksessä hallitus sitoutuu siihen, että ”Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta”. Tämä tarkoittanee, että hallitus ei tee päätöksiä verotuksen kiristämiseksi. Kun veroaste vuonna 2022 oli 43 prosenttia ja kun VM arvioi veroasteen vuonna 2027 olevan noin 40 prosenttia, voi tätä linjausta ihmetellä. Syntyy vaikutelma, että verotuksen keventäminen on hallitukselle tärkeämpi tavoite kuin julkisen talouden alijäämän supistaminen.

Hallituksen kielteinen kanta verotuksen kiristämiseen heijastaa käsitystä siitä, että Suomen veroaste on kansainvälisesti korkea ja haitallinen talouskasvun kannalta. On kuitenkin perusteita arvioida, että kansainväliset vertailut useastakin syystä liioittelevat Suomen veroastetta. Verotuksen kasvuvaikutukset on vuorostaan monitahoinen kysymys, ja vastaus riippuu osaltaan siitä, mihin veroja käytetään. Verojen käyttäminen päiväkotien, koulujen ja yliopistojen rahoittamiseen on kasvupoliittisesti järkevää. Suomalaiset saavat yleensäkin hyvä vastinetta veroilleen.

Verotuksen hyödyntäminen sopeutuspolitiikan keinona olisi merkittävä ja tervetullut muutos hallituksen talouspolitiikan linjaan. Kyse ei ole siitä, että ongelmat ratkaistaan suurituloisia verottamalla – vaikka kannatusta isotuloisten nykyistä kovempaan verottamiseen on laajasti ja myös isotuloisten keskuudessa. Korkeimmat ansiotulojen marginaaliverot ovat Suomessa jo varsin korkeita, eikä niiden nostaminen edelleen sanottavasti lisäisi verokertymää. Myöskään yhtiöverokantaa ei ole kansainvälisen verokilpailun takia syytä nostaa. On kuitenkin muita vaihtoehtoja, joista listaamattomien yhtiöiden kansainvälisesti poikkeukselliset veroedut ovat usein mainittu tapaus. Kun erilaisia verotukia on Suomessa kaikkiaan 192 kappaletta, luulisi niiden joukossa löytyvän muutakin leikattavaa. Fiskaalisesti merkittävää on, että myös välillisessä verotuksessa on kiristämisen varaa.

Veronkorotusten sisällyttäminen talouspolitiikan kalupakkiin sallisi sen, että julkisen talouden alijäämä supistettaisiin kaikkiin väestöryhmiin kohdistuvan ”kipupaketin” avulla. Tämä olisi yhteiskunnallisesti reilumpaa ja lisäisi tuloeroja vähemmän kuin koko sopeutustaakan kaataminen vähävaraisten niskaan, kuten nyt on tapahtumassa.

Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kannalta voi palauttaa mieliin, että toimet koronakriisin torjumiseksi ja ikääntyneiden suojaamiseksi kohdistuivat ankarina koululaisiin ja yleensä nuoriin. Nyt hallitus leikkaa merkittävästi aktiivi-iässä olevien kannalta tärkeitä sosiaalimenoja, joissa myös indeksitarkistukset jätetään tekemättä, kun taas eläkeläisten indeksisuojaan ei kosketa. Väestön ikääntyminen on muutenkin lisäämässä nuorten taakkaa ikääntyneiden terveydenhuollon ja vanhusten hoidon rahoittamisessa. Tätä taustaa vasten voi pohtia, onko sukupolvien välinen taakanjako vääristymässä.

Oma näkökohtansa on, ett hallituksen talouspolitiikan suurimmat puutteet ovat nuiva suhtautuminen *työperäiseen maahanmuuttoon* sekä korkean ambitiotason *ilmastopolitiikkaan* ja luonnon monimuotoisuuden suojaamiseen. Suomen elinkeinoelämä ymmärtää hyvin, että Suomi hyötyy työperäisestä maahanmuutosta ja voisi nyt hyötyä olemalla ilmaston lämpenemisen torjunnan eturintamassa. Soisi, että myös hallituksessa nähtäisiin nämä mahdollisuudet ja toimittaisiin sen mukaisesti.